

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1891, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för valrätt till Andra Kammaren.

I ofvan angifna syfte hafva vid innevarande riksdag inom Andra Kammaren blifvit väckta fem, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, nemligen n:o 7 af herr *P. Waldenström*, n:o 38 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, med hvilken herr *Joh. Nydahl* instämt, n:o 131 af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg, n:o 165 af herr *O. Erickson* i Bjersby samt n:o 177 af herr *J. Mankell*, och hafva i syftet af denna sistnämnda motion instämt herrar *Richard Gustafsson*, *Gustaf Ericsson*, *Olof Olsson*, *P. J. M. Erikson*, *Magnus Höjer*, *Edvard Wavrinsky*, *Curt Wallis*, *Joh. Johansson*, *J. A. Fjällbäck*, *Fridtjuv Berg*, *Hugo E. G. Hamilton*, *Ernst Beckman*, *N. Linder*, *Sixten von Friesen*, *Emil Hammarlund*, *A. E. Nordenskiöld*, *Henrik Hedlund*, *E. J. Ekman*, *Anton Hahn*, *E. A. Zotterman*, *Christian Bülow*, *J. H. G. Fredholm*, *Edv. Svensson*, *Adolf Aulin*, *P. A. Romberg*.

I dessa motioner föreslås af herr *Waldenström*:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета samt för Riksdagen till grundlagsenlig behandling framlägga förslag till sådana ändringar i § 14 riksdagsordningen, som kunna motsvara rättvisa kraf på utsträckning af den politiska valrätten;

af herr *Petersson*:

att 14 § riksdagsordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens angelägenheter röstberättigad man;

af herr *Johansson*:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville efter föregående utredning inför densamma framlägga förslag till ändrad lydelse af 14 § riksdagsordningen, i syfte att bereda valrätt till Andra Kammaren åt s. k. lägenhetsinnehafvare och delegare i bostadsföreningar, så snart deras innehafvande lägenheter eller bostadsandelar uppgå till ett taxeringsvärde af minst 1,000 kronor;

af herr *Erickson*:

att i § 14 riksdagsordningen måtte i grundlagsenlig ordning införas bestämmelse derom, att den valrätt, som enligt samma § tillkommer den, som på viss tid arrenderar jordbruksfastighet med bestämmt taxeringsvärde, äfven skall tillkomma den, som under samma tid på arrende innehaft och fortfarande innehar dylikt arrende,

samt af herr *Mankell*, att Riksdagen för sin del måtte antaga till hvilande för grundlagsenlig behandling följande förslag till ändring i §§ 14 och 17 i riksdagsordningen.

§ 14.

Nuvarande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusende riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Föreslagen lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje svensk medborgare, som uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet, från och med början af kalenderåret efter det, han fyllt tjuuguett år.

§ 17 mom. 2.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka enligt § 14 valrätt tillkommer.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas.

Herr *Mankell* har i sitt, i ofvanberörda motion framställda förslag helt och hållet frångått den grund, hvarpå gällande stadganden angående valrätten till Andra Kammaren är byggd, och borttagit hvarje bestämmelse om en viss census. Vid riksdagen år 1890 blef ett af samma motionär i enahanda syfte väckt förslag af konstitutionsutskottet afstyrkt och af båda kamrarna utan omröstning förkastadt.

Motionären synes anse, att skyldigheten att betala skatt eller i allmänhet att bidraga till fyllande af samhällets behof står i omedelbart sammanhang med rätten att genom utöfvande af politisk rösträtt inverka på afgörandet af samhällets viktigaste angelägenheter. Enligt utskottets åsigt, är det emellertid ej någon den enskildes rätt, som bör vara bestämmande vid frågan om hvilka som skola ega politisk rösträtt och derigenom få inverka på representationens sammansättning. Den synpunkt, som härvid måste vara den ledande, är, att representationen må blifva så sammansatt, att den kan antagas komma att i möjligaste mån tillgodose allas berättigade intressen inom samhället.

Enligt motionärens antagande skulle, om hans förslag blefve gällande lag, de röstberättigades antal fyrdubblas. Valen till Andra Kammaren skulle derigenom kunna blifva fullkomligt beherskade af den del af befolkningen, hos hvilken man, enligt utskottets åsigt, såsom bestämd regel ej kan förutsätta ett sjelfständigt intresse för de allmänna angelägenheterna och som för den skull ej heller bör få utöfva bestämmande inflytande på deras afgörande.

Då utskottet är förvissadt derom, att sannolikheten för att representationen blifver sammansatt på ett sätt, som gifver de olika berättigade intressena inom samhället tillfälle att få göra sig gällande, är vida större enligt gällande bestämmelser, än om motionärens förslag antoges, kan utskottet ej tillråda ett antagande af hvad motionären föreslagit. Utskottet vill härvid erinra om, att inom den nuvarande valmanscorpsen den stora förmögenhetens representanter ingalunda ega

öfvervigt. Enligt för år 1885 gjorda beräkningar voro då af 256,168 valberättigade på landet 163,437 egare af fastigheter från 1,000 till 10,000 kronors värde; och samma år beherskades valen i städerna, med några ytterst få undantag, af egarne af fastigheter, taxerade från 1,000 till 10,000 kronor, i förening med dem, som skattade för en inkomst af 800 till 1,800 kronor, således de inkomstbelopp, för hvilka bevillningsafdrag ansetts böra i lag medgifvas.

Det af herr *Petersson* framställda förslaget angifver icke uttryckligen någon viss förmögenhetsställning såsom vilkor för rätten att deltaga i valen till Riksdagens Andra Kammare. En fordran derpå ligger dock innesluten i de af motionären använda ordalagen, ty, enligt kommunalförordningarna, jemförda med bevillningsstadgan, är ingen annan i kommunens angelägenheter röstberättigad än den, som antingen eger fast egendom af minst 100 kronors taxeringsvärde eller har en årlig inkomst af kapital eller arbete af minst 500 kronor.

På grund af vid 1888 års riksdag väckta motioner och med ledning af den redogörelse, statistiska centralbyrån lemnat beträffande valrätten till Riksdagens Andra Kammare år 1885 med afseende å dels de röstberättigades antal, dels deras yrken, verkstälde konstitutionsutskottet vid nämnda riksdag (utlåtandet n:o 3) en undersökning angående verkningarna af valrättens utsträckning till hvarje man, som eger rösträtt i kommunala angelägenheter. Af denna undersökning framgår bland annat, att den majoritet, som dittills i alla valkretsar å landsbygden, utom 7, tillhört gods- och hemmansegaregrupperna, inom 58 valkretsar skulle komma att öfverflyttas till dem, som i berörda redogörelse sammanfattats under grupperna fabriks- och handtverksarbetare, »öfriga arbetare», sjömän och fiskare, landbruksinspektorer och rättare samt arrendatorer. Ojemförligt störst blefve dervid ökningen för gruppen »öfriga arbetare», eller från 1,28 till 14,13 procent, och äro dessa sådana arbetare, som ej innehafva någon viss yrkesskicklighet, utan äro »grofarbetare, daglönare eller arbetskarlar». I städerna, der redan nu grupperna civile, kommunale och dylika betjente, underofficerare och manskap, landbruksinspektorer och dylika, handels- och dylika bokhållare, sjökaptener och styrmän, sjömän och fiskare, handtverkare och dylike, fabriks- och handtverksarbetare, »öfrige arbetare» samt enskildes och bolags tjenare utgöra 55,65 procent af valmanscorpsen, skulle samma grupper komma att få sin öfvervigt ökad med ytterligare

11,⁵² procent i händelse af nu ifrågasatt sänkning af det s. k. politiska strecket.

Den af motionären föreslagna förändringen skulle således komma att gifva valmanscorpser en väsentligt förändrad pregel och kunde derigenom komma att utöfva ett afgörande inflytande på den Andra Kammarens sammansättning. Då utskottet emellertid anser, att den i riksdagsordningen för deltagande i valen till Andra Kammaren bestämda census ej är för hög, om man skall hafva någon garanti, att de personer, som skola välja riksdagsmän, hafva en i någon mån sjelfständig och oberoende ställning i samhället, så att de kunna antagas hafva någon sjelfständig uppfattning af allmänna ärenden, håller utskottet före, att den af motionären föreslagna förändringen ej skulle vara till gagn för samhället.

En utsträckning af rösträtten i den rigtning motionärens förslag afser, synes utskottet desto mindre böra ske, som dels på grund af penningevärdets fall de i nyssnämnda paragraf angifna förmögenhetsbestämmelser, enligt utskottets förmenande, blifva allt lättare att uppfylla; och dels äfven med bibehållande af gällande bestämmelser i § 14 riksdagsordningen, en ej ringa ökning af de valberättigades antal säkerligen skulle inträda, om hvar och en behörigen uppskattades efter sin verkliga inkomst eller förmögenhet, och en dylik uppskattning synes numera lättare kunna låta sig verkställa, då det s. k. existensminimum på senare tiden i ej obetydlig mån höjts.

Genom ett antagande af motionärens förslag skulle ingen af de särskilda olägenheter, hvilka framhållits såsom förenade med gällande bestämmelser i förevarande afseende, komma att undanröjas, då ju äfven förslaget uppställer en på förmögenhetsförhållanden grundad begränsning af den politiska rösträtten. Deremot skulle detta förslag medföra oegentligheter, som för den gällande lagstiftningen kunna sägas vara främmande. Stadgandena om ifrågavarande rösträtt skulle derigenom väsentligen undandragas grundlagen och hufvudsakligen blifva beroende af kommunalförfattningarnes bestämmelser. Hvad särskildt angår den för utöfvande af valrätt fastställda förmögenhetsgränsen, skulle denna kunna förändras, utan att Konungens och Riksdagens gemensamma beslut därför erfordrades. Då nemligen rösträtt i fråga om kommunens allmänna angelägenheter är beroende af skattskyldighet till kommun, samt denna skattskyldighet grundar sig på till staten erlagd bevillning, följer deraf, att den kommunala rösträtten, i hvad den beror på inkomst af kapital eller arbete, står i väsentligt sammanhang med storleken af det belopp, för hvilket bevillning jemlikt bevillningsstadgan

ej erläggas. Detta åter är helt och hållet beroende af Riksdagens beslut, samt bestämmes, derest kamrarna derom ej kunna enas, genom gemensam omröstning. Redan enligt gällande stadganden finnes visserligen en *möjlighet*, att på detta sätt det bevillningsfria beloppet skulle kunna fastställas så högt, att många, som ega politisk rösträtt, derifrån uteslötes, men det torde ej vara att befara, att detta verkligen kan komma att ske. Blevde deremot utöfvandet af rösträtten väsentligen beroende af detta beloppets storlek, kan väl tänkas, att detsamma kunde komma att efter omständigheterna och för att inverka på valen antingen höjas eller sänkas, och på detta sätt kunde äfven hvarje på en viss förmögenhetsställning grundad begränsning för rösträttens utövande borttagas. Utskottet vill derjemte erinra om, att då under nuvarande förhållanden det lägsta belopp, för hvilket bevillning eger rum, kan variera mellan 500 och 700 kronor, skulle efter motionärens förslag ej vidare samma inkomst vara för alla bestämmande med afseende å rätten att deltaga i val till Riksdagens Andra Kammare.

Herr *Waldenström* har i sitt förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t ej på något sätt närmare bestämt riktningen och omfattningen af de afsedda förändringarne i § 14 riksdagsordningen, utan blott i allmänhet angifvit, att de skulle vara af beskaffenhet att kunna »motsvara rättvisa kraf på utsträckning af den politiska valrätten».

En skrifvelse af detta obestämda innehåll anser sig utskottet desto mindre kunna tillstyrka, som, enligt utskottets förmenande, Riksdagens beslut beträffande de mångfaldiga ändringsförslag angående förevarande fråga, som varit föremål för Riksdagens pröfning, synas visa, att inom riksdagen icke utbildat sig någon bestämdt åsigt, om eller i hvilka afseenden en utsträckning af den politiska rösträtten kan anses nödig eller nyttig. Utskottet håller för öfrigt före, att om Riksdagen funne någon sådan ändring i visst afseende lämplig, så skulle de nya stadgandenas formulering ej vara förenad med så stora svårigheter, att för den skull en skrifvelse till Kongl. Maj:t vore behöflig eller borde ifrågakomma.

Samma förslag, som innehålles i herr *Johanssons* motion, framställdes af motionären i en vid 1890 års riksdag inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 112. Med anledning af denna motion yttrade konstitutionsutskottet vid nämnda riksdag hufvudsakligen: »Det är ej fullt

klart hvilka motionären betecknar med uttrycket 's. k. lägenhetsinnehafvare', men då han tydligen förutsätter, att den 's. k. lägenhetsinnehafvaren' är *egare* af fast egendom, antager utskottet, att han dermed afser att beteckna den, som eger en byggnad, men ej tillika med eganderätt innehar tomten, utan dertill endast har nyttjanderätt på viss, längre eller kortare, eller på obestämd tid. Dylik lägenhet anses nemligen ej såsom fast egendom i den bemärkelse, hvori detta ord enligt riksdagsordningen eller i privaträttsligt hänseende bör fattas, ehuru den i bevillningsstadgan benämnes fastighet. Utskottet delar emellertid ej motionärens åsigt, att eganderätt till en byggnad, hvarmed ej är förenad eganderätt till den jord, hvarå den är uppförd, kan anses innebära den mera tryggade och oberoende ställning, som föranledt grundlagsstiftaren att låta ett så ringa fastighetsvärde som 1,000 kronor medföra valrätt, helst vida strängare vilkor äro uppställda för arrendators rösträtt. På denna grund och enär hvad motionären föreslagit beträffande delegare i bostadsföreningar i alla händelser ej för det närvarande torde böra föranleda ändringar i grundlagen, då lagar till reglerande af dylika föreningars rättsförhållanden äro under utarbetande, anser utskottet, att ifrågavarande motion ej bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda.» Hvad konstitutionsutskottet sålunda vid 1890 års riksdag anförde beträffande motionärens förslag, finner utskottet fortfarande tala emot ett tillstyrkande af detsamma.

I fråga om *arrendatorers valrätt* till Andra Kammaren stadgas uti § 14 riksdagsordningen, att sådan valrätt tillkommer en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, som för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sextusen riksdaler. Genom den sålunda stadgade begränsning, att arrendator, för att ega valrätt, skall för tid af minst fem år arrendera jordbruksfastighet, har grundlagsstiftaren uppenbarligen haft för afsigt förekomma, att arrendeafstal af mera tillfällig beskaffenhet och af helt kort varaktighet skulle grundlägga valrätt; och har lagstiftaren dervid utgått från den förutsättningen, att endast de arrendeafstal, i fråga om hvilka tiden vore på förhand bestämd och utsträckt till en följd af år, gifve åt arrendatorn den sjelfständiga ställning, att valrätt borde honom tillerkännas.

Vid 1888 års riksdag väckte herr Oskar Erickson i Andra Kammaren motion (n:o 6), innefattande förslag bland annat derom, att den arrendetid, som betingade valrätt för arrendatorer, skulle nedsättas till

tre år, samt att valrätt skulle tillkomma äfven den, som under minst tre år på arrende innehaft jordbruksfastighet till visst, i motionen angifvet taxeringsvärde. Om än — anförde motionären i sin motivering till förslaget — grundlagens mening vore, att den arrendator, som arrenderade fastighet på obestämd tid med skyldighet att afträda arrendet efter viss tids uppsägning, skulle hafva rösträtt vid val till riksdagsman, derest han vid valet innehaft arrendet i minst fem år, hade likväl tillämpningen af detta stadgande beträffande dylika arrendatorer visat sig olika. Sålunda hade ofta händt, att arrendatorer, som innehaft sina arrenden vida längre än fem år, men hvilkas arrendekontrakt ej innehölle bestämmelse om viss arrendetid, uteslutits från valrätt.

Det af herr Erickson sålunda väckta förslag afstyrktes af konstitutionsutskottet (utlåtandet n:o 3), hufvudsakligen på den grund, att den förutsättning, som afsåges med ifrågavarande villkor om en viss på förhand bestämd längre arrendetid, nemligen arrendatorns sjelfständiga ställning, skulle bortfalla, om arrendetiden förkortades eller villkoret i öfrigt eftergäfves. Detta afstyrkande blef af kammaren bifallet. Under återopande af samma skäl, som uti nyssnämnda motion blifvit anförda, har herr Erickson framlagt det förslag, som nu föreligger till behandling. Genom detta förslag afser sålunda motionären, att stadgandet derom, att arrendetiden på förhand skulle vara bestämd till minst fem år, borde bortfalla, så att, äfven om arrendetiden vore obestämd eller aftalad med hänsyn till förhållanden, hvilkas långvarighet ej kunde på förhand bestämmas, såsom t. ex. en boställsinnehafvares tjänstetid, valrätt skulle för arrendatorn i allt fall inträda, så fort han innehaft arrendet i fem år, och sedermera bortfara, så länge han vid arrendet bibehölles.

Ehuru utskottet icke kan dela motionärens mening derom, att det skulle vara med innehållet uti § 14 riksdagsordningen, såsom detta lagrum nu lyder, öfverensstämmande, att den arrendator, som innehaft ett arrende i fem år och detsamma fortfarande innehade, skulle ega valrätt vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, äfven om arrendetiden icke på förhand vore bestämd för tid af minst fem år, anser utskottet emellertid att en förändring uti nämnda lagrum i syfte att lagfästa en bestämmelse i nyss angifna och af motionären åsyftade riktning är af goda skäl betingad. Då ett arrende fortgått så lång tid som fem år, kan det nemligen icke betraktas vara af en mera tillfällig beskaffenhet; och den arrendator, som, ehuru arrendetiden varit obestämd, qvarsutit vid arrendet så länge som fem år, bör skäligen kunna anses hafva en lika sjelfständig ställning, som om arrendetiden varit på förhand bestämd till samma tidrymd som den nyssnämnda.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

- 1:o) att a) herr Mankells motion,
 b) herr Peterssons motion,
 c) herr Waldenströms motion och
 d) herr Johanssons motion
 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd förän-
 leda; samt
- 2:o) att med anledning af herr Ericksons motion Riks-
 dagen till hvilande för vidare grundlagsenlig be-
 handling antager följande förslag till förändrad
 lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 14.

Nuvarande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kom-
 mun, der han bosatt är, en hvar i
 kommunens allmänna angelägenhe-
 ter röstberättigad man, hvilken an-
 tingen eger eller med stadgad åbo-
 rätt innehafver fast egendom på
 landet eller i stad till ett taxerings-
 värde af minst ett tusen riksdaler
 eller för lifstid eller för minst fem
 år arrenderar jordbruksfastighet till
 taxeringsvärde, ej understigande
 sextusen riksdaler, eller ock er-
 lägger till staten bevillning för en
 till minst åttahundra riksdaler upp-
 skattad årlig inkomst.

Föreslagen lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kom-
 mun, der han bosatt är, en hvar
 i kommunens allmänna angelägen-
 heter röstberättigad man, hvilken
 antingen eger eller med stadgad
 åborätt innehafver fast egendom på
 landet eller i stad till ett taxerings-
 värde af minst ett tusen riksdaler;
 eller för lifstid eller för minst
 fem år arrenderar, *eller under minst
 fem år näst före valet arrenderat
 och fortfarande arrenderar* jordbruks-
 fastighet till taxeringsvärde, ej
 understigande sextusen riksdaler,
 eller ock erlägger till staten be-
 villning för en till minst åttahundra
 riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Stockholm den 28 april 1891.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Bergius*, beträffande andra punkten:

»Då jag håller före, att hufvudgrunderna för valrätt till Riksdagens Andra Kammare för närvarande böra lemnas orubbade, och det vid sådant förhållande icke synes mig vara skäl att rörande detta ämne vidtaga en grundlagsändring af så speciel natur och ringa betydelse, som den af herr *Erickson* ifrågasatta, hvilken, enligt min uppfattning, icke heller är att anse såsom »högst nödig eller nyttig», hemställer jag att herr *Ericsons* motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd»;

af herr *Ljungman*, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *P. G. Peterssons* motion;

af herrar *G. Elowson*, *J. Bengtsson*, *And. Gust. Björkman*, *N. Boström*, *M. Dahn*, *W. Vahlén*, *J. E. Wikstén*, hvilka hafva förenat sig om följande yttrande och hemställan:

»Om ock de bestämmelser, hvilka uti 14 § af nu gällande riksdagsordning blifvit fastställda, såsom vilkor för utöfvande af valrätt vid riksdagsmannaval må hafva varit väl afvägda och afpassade efter de förhållanden, som voro rådande vid tiden för riksdagsordningens antagande, så har likväl sedan dess utvecklingen gått i en sådan rigtning, att en stor del af den befolkning, hvilken i följd af sin ekonomiska ställning befinner sig nedanför den gräns, som angifves af förutnämnda censusbestämmelser, numera visat sig ej mindre vara i besittning af ökade kunskaper än ock hysa ett lifligt intresse för allmänna angelägenheter. Kretsen af de medborgare, hvilka förstå att bedöma, hvad som är för samhället gagneligt, och hvilka derjemte hafva god vilja att verka för sitt fäderneslands sanna väl, har nämligen betydligt vidgats.

För den skull synes det, som skulle en utsträckning af den politiska rösträtten vara af rättvisa och billighet påkallad.

Beträffande vidden af nämnda utsträckning torde eu nedsättning till hälften af nu fastställda censusbestämmelser i allmänhet anses tillräddig. Med afseende på bevillningsförordningens föreskrifter om det lägsta inkomstbelopp, som må till beskattning uppföras, borde emellertid valrätt på grund af inkomst af kapital eller arbete icke inträda för lägre inkomst än 500 kronor (riksdaler).

Med afseende på de förslag, hvilka blifvit framställda af herr *J. A. Johanson* i Strömsberg (motion n:o 131) och herr *V. Erickson* i Bjers-

bro (motion n:o 165), anses såsom riktigt, att valrätt bör tillerkännas dels åt egare af byggnad »på ofri grund», såvidt byggnadens taxeringsvärde uppgår till minst 500 kronor (riksdaler), dels ock åt innehafvare af arrende på obestämd tid, så snart arrendet fortgått i minst fem år och ännu fortgår, samt den arrenderade jordegendomens taxeringsvärde uppgår till minst 3,000 kronor (riksdaler).

De nya valmän, hvilka skulle tillkomma såväl genom den föreslagna nedsättningen af de för valrätts utöfvande bestämda förmögenhetsvilkoren som ock genom tillerkännande af valrätt åt egare af byggnad på annans mark samt åt vissa innehafvare af arrende på en obestämd tid, som vanligen är beroende af en annan persons lifstid eller tjenstetid, skulle helt visst till samhällets gagn och båtnad förstärka de redan befintliga valmansgrupperna.

På grund häraf hemställes, att Riksdagen ville såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förändrade lydelse af § 14 i riksdagsordningen:

§ 14. Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *fem hundra riksdaler eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde* eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar *eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar* jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande *tre tusen riksdaler*, eller ock erlägger till staten bevilling för en till minst *fem hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst*;

af herr *Hedin*: »Jag delar den af en motionär, herr Mankell, yttrade åsigt, att hvarje census för politisk rösträtt bör afskaffas. Då emellertid nämnde motionärs förslag ej vunnit något understöd, har jag förordat, såsom öfvergångsåtgärd, det af herr P. G. Petersson i Brystorp väckta förslag med den ändring, att ordet 'man' utbytes mot 'person'»; samt

af herr *Johnsson*, som ansett sig böra hemställa, att Riksdagen med anledning af i ämnet väckta motioner må såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändring af § 14 riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *fem hundra riksdaler*

eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar, eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande tre tusen riksdaler eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst fem hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.